

WINDS OF CHANGE

DOES HALACHA ADAPT TO MODERN TIMES?

SHIUR 5 - CHANGES IN SOCIAL REALITY

מכון לנדר

A] OBJECTIVE CHANGES IN 'EXTERNAL' SOCIAL REALITIES

A1 - 'OVERTURNING THE BED' DURING AVEILUT

1. ועוד יש ליתן טעם בכפיית המטה לפי שמטות שלנו כך יכולין לשכב בנחת מצד זה כמו מצד זה ואין ניכרת הכפייה דיין להן ד' קונדיסים מלמעלה כעין רגלים ...

תוספות מועד קטן כא. ד"ה ואלו דברים

Chazal instituted that a mourner turn over the bed during Shiva week as a symbol of the overturned life of the mourner. Tosefot rule that, since our beds will not be different when overturned, there is no point doing it any more

A2 - A BELT DURING PRAYER

2. מכאן שצריך לאזור חלציו כשמתפלל ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דבעינן אזור שלא יהא לבו רואה את הערוה ודוקא להן שלא היה להם מכנסים לכך היו צריכים לאזור בשעת תפלה אבל לדידן שיש לנו אבנט של מכנסים אין אנו צריכין לאזור

תוספות שבת י. ד"ה טריחותא

Chazal instituted that a belt must be worn during prayer as a separation between the upper and lower body. Tosefot rule that, since our trousers have a waist-band, this is equivalent to a separation, and a separate belt is not needed

A3 - READING BY A LAMP ON SHABBAT

3. משנה. לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה - שמא ישכח ויצא, ולא הלביר בקולמוסו. ולא יפלה את כליו, ולא יקרא לאור הנר. באמת אמרו: החזן רואה היכן תינוקות קוראין, אבל הוא לא יקרא. כיוצא בו: לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עבירה.

שבת יא.

Chazal prohibited reading or working by a lamp on Shabbat in case one come to fiddle with it to increase the light

4. ולא יקרא לאור הנר. אמר רבה: אפילו גבוה שתי קומות רש"י - ואפילו גבוה: דליכא למיחש להטייה, דכיון דגזור - לא פלוג למילתייהו

שבת יב.

5. ... ואין קורין בספר לאור הנר ואפילו אינו מוציא בפיו, שמא יטה. ואפ"ל הוא גבוה עשר קומות שאינו יכול ליגע אליו **שלא חלקו חכמים בדבר**. ומטעם זה יש לאסור אפ"ל הוא בעששית או קבוע בחור שבכותל וכן של שעוה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעה סעיף א

*This gezeira was made **irrespective** of whether the concern of tilting the flame was real - eg a flame fixed to the ceiling. This is due to 'lo plug' - dinim derabbanan are applied in a uniform manner to give them authority*

6. מ"מ נ"ל דבנרות הטובים שלנו שקורין סטארין מותר לקרות לפנייהם לכו"ע דלא שייך שמא יטה רק בדבר שדרכו להטות לפעמים בחול כדי שידלק יפה ובנר סטארין ידוע דאין צריך להטייה כלל לעולם וכ"ש דלא שייך בו שמא ימחוט דאורו צלול מאד ואין צריך כלל לזה

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעה סעיף א

Nevertheless, the Mishna Berura rules that the gezeira does NOT apply to the modern lights of his era which could not be turned up or down even by shaking them

7. אבל במקום שהאור עומד מראשו ועד סופו במצב אחד כמו אצלנו שמדליקין הגא"ז בלאמפי"ן שהאור הוא באמצע הכלי למעלה דהפתילה רחבה ותחובה באמצע הפמוט וזכוכית על גביו ואורו בשוה מתחלתו ועד סופו עד שיכלה הנפט ואז לא תועיל ההטייה כלומר שיוציא הפתילה מעט יותר ע"י החוליא שבצדה כי אז בהכרח שתכבה וכל זמן שלא יכלה הנפט אורו בשוה כבשעה שהודלקה אפשר לומר דלא שייך בזה שמא יטה ובזה יש ללמוד זכות על רבים מישראל שלומדים לפני הפמוטות שלנו

ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן רעה סעיף ב

The Aruch Hashulchan says the same about gas lamps in his day

A4 - CHALAV YISRAEL TODAY

8. ולכן אף שודאי גזרו זה במנין כיון שמדינא היה מותר אין להוכיח מזה שאסרו אף כשאין שום חשש עירוב כיון שעל אלו שיש בהם חשש עירוב הוצרכו לגזור, וגם אין שייך לא פלוג מאחר שבפירוש היתנה הגזירה רק מצד חשש עירוב דהא אסרו רק באין ישראל רואהו ונפלגו אלו שאין בהם חשש עירוב בהכרח

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן מט

Here, in the case of government supervision of milk, Rav Moshe rules that the original takana was only made in the case where there was a concern about adulteration of the milk. In circumstances such as today in the US, where there is no such concern, there is thus no rabbinic gezera

A5 - A DEAF-MUTE TODAY

9. חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר

משנה מסכת תרומות פרק א משנה ב

Chazal instituted that a deaf-mute is not obligated in mitzvot and does not count for a minyan

10. ונראה שלענין הלכה למעשה, כדאים הם הגאונים המקילים לצרף חרש אילם שלמד בבית הספר לחרשים אילמים, למנין, לקדיש ולקדושה. ומכל מקום כשהם מנין מצומצם בצירוף החרש אילם, ראוי לכתחילה שלא יחזור השליח צבור תפלת שמונה עשרה, אלא יאמר תפלת שמונה עשרה פעם אחת בקול רם עם הקדושה, כדי שלא להכנס בחשש איסור ברכה לבטלה

שו"ת יחוה דעת חלק ב סימן ו

Rav Ovadia Yosef rules that this does not apply to the same degree today since deaf-mutes can communicate through modern education

A6 - RAISING GOATS IN ERETZ YISRAEL

11. אין מגדלים בהמה דקה בארץ ישראל, מפני שדרכם לרעות בשדות של אחרים והיזקם מצוי; אבל מגדלים בסוריא ובמדברות שבארץ ישראל. והאידינא, שאין מצוי שיהיו לישראל בארץ ישראל שדות, נראה דשרי.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן תט

Chazal prohibited raising goats and sheep in Israel as they destroy all the grass. The S.A. rules that this does not apply today since Jews do not own fields in E.Y. Q - is this still true today?

B] CHANGES IN PEOPLE'S CAPABILITIES

B1 - KAVANA IN SHEMA

12. חתן אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון קורא רשב"ג אומר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול

משנה ברכות פרק ב משנה ח

Chazal excused a chatan from saying Shema on his wedding night due to his failure to focus on the mitzvah properly. In fact, if a chatan DOES want to be strict and read Shema, this is considered arrogant - implying that he can have such great kavana

13. ומיהו אנו שבשום פעם אין אנו מכוונים היטב גם חתן יש לקרות דאדרבה נראה כיוהרא אם לא יקרא כלומר אני מכוין בכל שעה

תוספות ברכות יז:

Tosafot brings that already in his day kavana is so awful, that we do say Shema on the wedding night. To refuse to do so is itself arrogant, implying that normally your kavana is so good!

14. הכונס את הבתולה פטור מק"ש ג' ימים אם לא עשה מעשה, מפני שהוא טרוד טרדת מצוה. והני מילי בזמן הראשונים, אבל עכשיו שגם שאר בני אדם אינם מכוונים כראוי, גם הכונס את הבתולה קורא

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ע סעיף ג
This is the halacha as ruled in Shulchan Aruch

B2 - KAVANA IN TEFILLA

15. המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוין בכולם, לפחות יכוין באבות; אם לא כיון באבות, אע"פ שכיון בכל השאר, יחזור ויתפלל. **הגה:** והאידנא אין חוזרין בשביל חסרון כוונה, שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכוין, אם כן למה יחזור (טור)

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קא סעיף א

Even though the gemara states that failure to have kavana in the first beracha of the Amidah invalidates the tefilla and the person is required to go back and repeat the tefilla, the Rema in Shulchan Aruch rules that today kavana is so bad that this no longer applies

B3 - SENSITIVITY TO THE PRESENCE OF MELACHIM

16. כשיכנס לבית הכסא יאמר: התכבדו מכובדים וכו', ועכשיו לא נהגו לאומרו

שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן ג סעיף א

The S.A. records a halacha from the Gemara that you must speak to angels which surround you before going into the toilet. Today, he rules, we no longer do this. If so, why does he bring it in S.A....?

C] CHANGES IN SOCIAL BEHAVIOUR

C1 - WORKERS' SPECIAL RULES FOR BENSCHING

17. א: פועלים העושים מלאכה אצל בעל הבית, מקצרים בבהמ"ג, כדי שלא לבטל מלאכת בעל הבית...
ב: והאידנא לעולם מברכים כל ארבע ברכות, שאין דרך בני אדם עכשיו להקפיד בכך, ומסתמא אדעתא דהכי שוכרים פועלים שיברכו כל ארבע ברכות כתקנם.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצא

The Gemara rules that workers should not say the full benschng but rather an abbreviated version, in order not to take away (and thus steal) from the time owed to their employers. Today this does not apply, due to changes in working conditions (and no doubt kavana in benschng!)

C2 - WOMEN'S JEWELRY ON SHABBAT

18. וי"א דכל שאסרו ללאת צו, אפילו להתקשט צו צבית אסור, וכ"ש ללאת צו לחצר המעורצת, והאידנא, נשי דידן נהגו ללאת בכל תכשיטין. ויש שאמרו דמדינא אסורות, אלא שכיון שלא ישמעו, מוטב שיכיו שוגגות ואל יהיו מזידות. ויש שלימדו עליהם זכות לומר שהן גובהות כן ע"פ סברא אחרונה שכתבתי

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שג

The Gemara records that women may not wear most types of jewelry on Shabbat in case they come to wear it outside and take it off to show people, thereby carrying it and breaking Shabbat. Today this no longer applies, but the Rema in Shulchan Aruch brings different views as to why this is. One suggestion is that women will not listen to the actual halacha in this area!

C3 - SHOWERING AND SMOKING ON YOM TOV

C4 - MARRYING WITHIN 24 MONTHS OF GIVING BIRTH

19. גזרו חכמים שלא ישא אדם ולא יקדש מעוברת חבירו, ולא מניקת חבירו עד שיהיה לולד כ"ד חדשים אפילו נתנה בנה למינקת, או גמלתו בתוך כ"ד חודש, לא תנשא

שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן יג סעיף יא

The S.A rules, in accordance with the Gemara, that a woman may not marry within 24 months of having a child. This is irrespective of whether she has a nurse for the baby. The concern is that the woman will get pregnant, her milk will dry up and her new husband will not pay to have the baby nursed

20. והנה בחכמת שלמה להגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל כתב שהיה נראה לו היתר ברור שבזמנו שלא נמצא מי שיונק יותר מי"ח חדש אין לאסור להאשה מלינשא רק עד אחר י"ח חדש וחזר להיות הדין אחר י"ח חדש כמו לדין הגמ' אחר כ"ד חדש וליכא בזה משום דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו כיון שלא עקרינן כל התקנה. וטעם זה לא מסתבר כלל דמה לנו כולו או מקצתו.....

אבל מ"מ נראה לע"ד כדבריו משום שתקנה הראשונה שהיתה במנין נאמר רק שלא ישא מינקת חברו ולא הוזכר מספר חדשים, ולכן פליגי בזה ר"מ ור' יהודה ... אבל הא מספר הכ"ד חדש שהזכירו אינו לתקנה אלא משום שפסקו הלכה כר"מ וע"ז לא היה המנין, והמנין לתקנה היה רק לאסור את ג"ח האחרונים כשמניקה משום שלא ידעו שהתינוק הוא אחר כ"א חדש כדכתבתי. **ונמצא שעל מספר החדשים לא היה שום מנין.** ולכן בזמן שלא נמצא מי שיונק יותר מי"ח חדש יש להתיר משום דהאיסור לא ישא מינקת חברו לא היה אלא על זמן היניקה כפי שיהיה בכל דור. ומצד זה דקדקו שלא להזכר מספר החדשים משום שלא אסרו מספר חדשים אלא זמן יניקה אבל כשנשתנו הטבעים ואין מי שיונק יותר מי"ח חדש לא אסרו על יותר מזמן היניקה דהמיעוט ולכן כשנצטרפו כל הטעמים יש להתיר אחר כ"א חדש בפשיטות ואין למחות אם אחד יתיר גם אחר י"ח חדש

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן ט

Rav Moshe rules that the specific number of months was not part of the gezera and in light of the change in women's nursing habits, he upholds Rav Shlomo Kluger's psak of 18 months

D] CHANGES IN SOCIAL CONTEXT

D1 - NON-JEWS TODAY

21. שור של הקדש שור של ישראל שנגח לשור של עובד כוכבים פטור ושל עובד כוכבים שנגח לשור של ישראל ... משלם נזק שלם

משנה בבא קמא פרק ד משנה ג

The Mishna states that if a Jew damages a non-Jew the Jew is exempt from payment whereas if a non-Jew damages a Jew he must pay. When dealing with how we look at the non-Jewish world today, has their been any shift in our attitude?

22. ... ולפי מה שנאמר בגמרא, דווקא בעממים שאינם גדורים בדרכי דתות ונימוסים ... אבל כל ששבע מצות בידם דינם אצלנו כדינו אצלם, ואין נושאים פנים לדין לעצמנו, ומעתה אין צריך לומר שכן באומות הגדורות בדרכי דתות ונימוסים

מאירי שם

The Meiri (France; late 1200s) writes that Chazal were referring only to non-Jews who lived without the rule of law but non-Jews today are to be treated in such matters just like Jews

The approach of the Meiri was not traditionally accepted by Jewish sources (note that many of the Meiri's writings were only discovered recently), certainly not in the realm of halachic definition of non-Jews. It has been adopted a little more in some quarters (in particular by Rav Kook and the Seridei Eish) and over the last 100 years or so in relation to ethical dealings with non-Jews. See also the Maharal

23. ... שהעיקר הוא כדעת המאירי, שכל העמים שהם גדורים בנימוסים הגונים בין אדם לחבירו הם כבר נחשבים לגרים תושבים בכל חיובי האדם. אמנם גם אם נאמר כפשטם של פוסקים אחרים...

אגרות הראיה, רבי אברהם יצחק קוק אגרת פ"ט

Rav Kook held that the ethically correct position is that of the Meiri. He does, however, acknowledge that most of the poskim do not hold this way

D2 - NON-RELIGIOUS JEWS TODAY - WHO IS A HERETIC?

24. תני רבי אבהו קמיה דר' יוחנן: העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה - לא מעלין ולא מורידין, אבל המינין והמסורות והמומרים היו מורידין ולא מעלין

עבודה זרה כו.

When dealing with apikorsim and mumarim, Chazal took a hard line - best to get rid of them where possible. How are we to relate today to Jews who are entirely non-observant and non-believing? Do we treat them as any other Jew (e.g. regarding mitzvot bein adam lechaveiro, chillul shabbat to save life etc.) or are they to be classified as apikorsim?

Other questions:-

- do we treat chilul Shabbat by non-religious Jews as shogeg or mazid
- do we give aliyot to those who break Shabbat
- do we allow a non-religious Cohen to duchan

D3 - WALKING BEHIND A WOMAN

25. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחורין

שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן כא סעיף א

According to S.A. a man may not walk behind a woman but must run to the side

26. כי מצד הסברא הי' נלענ"ד דמלשון השו"ע באהע"ז סי' כ"א סעי' א' "פגע" אשה בשוק משמע דאין דרכן של נשים להיות בשווקים ורק על דרך מקרה "פגע", וכידוע דלפנים הי' דרכן של נשים צנועות להיות בבית כדכתיב כל כבודה בת מלך פנימה (ומפורסם מהחת"ס דטעמא דנשים אין מדליקות לעצמן נר חנוכה הוא כדי שלא תעמודנה על פתח הבית הסמוך לרה"ר), ולכן כשהולך כנגד אשה אין החשש גדול כי יתבייש להסתכל בה שהרי היא תרגיש בכך, משא"כ לאחריה שהוא רואה ואינו נראה חיישינן טפי, ונוסף לזה גם נראה שבזמננו הי' אפשר להזהר מלכת אחרי אשה, משא"כ בזמננו הרי אף אם יברח מאחורי אשה ימצא תיכף את עצמו אחורי אשה אחרת, וכמדומה לי שנשים מצויות ברחוב יותר מאנשים ומה גם בזמנינו שהפריצות מצויה הרבה ולצערינו הפרוץ מרובה על העומד ואין מתביישים להסתכל באשה גם בפניה, ולכן הי' נלע"ד דבמקום מצוה או שצריך לעשות כן מצד הנימוס אין טעם להחמיר בזמננו

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא

Rav S.Z. Auerbach rules that this no longer applies, largely due to the different reality of women in the public arena

D4 - WOMEN TODAY - GENERAL CHARACTER ANALYSIS

27. תנא דבי אליהו: הואיל ונשים דעתן קלות עליהן

קידושין פ'

Chazal make the statement that 'nashim da'atan kalot'. What does that mean and is it applicable today?

D5 - WOMEN'S TORAH LEARNING

28. אשה שלמדה תורה יש לה שכר ואע"פ שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן, אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יג

The Rambam writes that most women are not focused on learning Torah and he brings the famous line from Chazal - teaching a daughter Torah is equivalent to teaching her 'tiflut'

29. אבל לא כימים הראשונים הימים האחרונים; בימים הראשונים התנהגו בתי ישראל ע"פ השלחן ערוך, ואפשר היה ללמוד בהם את כל התורה מהנסיון, וממילא לא היה צורך ללמד את בנות ישראל תורה מן הספר, אבל עתה בעוה"ר א"א כבר ללמוד את התורה בבתי ישראל וכל מי שאינו מלמד את בתו דעת ה ותוכן יהודי מקורי, שישמשו כתריס בפני השפעת הרחוב, הרי הוא מלמדה ממילא את אותה, התפלות, הממלאה עתה את חיי, הרחוב.

שו"ת מונאים למשפט - ס' מ"ב

Rav Zalman Sorotzkin writes that today women must be taught Torah. In fact leaving them uneducated by failing to teach them Torah is equivalent to teaching 'tiflut'! This effectively reverses the position in Chazal.

D6 - WOMEN'S PUBLIC ROLES

30. **ומוציאות את האנשים** - ומ"מ יש להחמיר לכתחלה שלא תוציא אשה אנשים שאינם מבני ביתה דזילא מילתא

משנה ברורה סימן רע"א ס"ק ד

The Mishna Berura paskens that a woman can make kiddush for her husband but not for a group of other men because - 'zila milta' - it cheapens the mitzvah somehow. How is this to be seen in today's society? Is it subjective or objective?

D7 - DIVORCE AND AGUNOT

31. תא שמע, דאמר ריש לקיש: טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו

לבמות קיח:

In a number of places, Chazal make the statement - 'tov lemeitiv tan du' - a woman would prefer to be married (even under difficult circumstances) than remain single. Is this a sociological observation of their times or halachic reality independent of social context?

32. This has absolutely nothing to do with the social and political status of the woman in antiquity. The chazaka is not based on sociological factors but on a [verse] in Bereishit "and your desire shall be to your husband" ... It is not a psychological fact, it is an existential fact ... To say that 'tav lemeitiv tan du milemeitiv armelu' was due to the inferior political or social status of women at that time is simply misunderstanding the chazaka ... Not only the halachot but also the chazakot [our Sages of blessed memory] introduced are indestructible. You must not tamper, not only with the halachot, but even with the chazakot. For the chazakot spoke ... not upon transient psychological behavioral patterns, but on permanent ontological principles rooted in the very depths of the metaphysical human personality, which is as changeless as the heavens above (my emphasis)

"Surrendering to the Almighty" - an address delivered by Rav J.B. Soloveitchik to the Rabbinical Council of America in Nov 1975 - printed Jewish Press Oct 16 1998, p32

Rav Soloveitchik was of the view that this principal is an existential halachic fact, not a social comment. Note - this is NOT the only approach to 'tov lemeitiv' and the agguna issue

33. Objectification reaches its highest expression in the *halacha*. *Halacha* is the act of seizing the subjective flow and converting it into enduring and tangible magnitudes. It is the crystallization of the fleeting individual experience into fixed principles and universal norms. In short, halacha is the objectifying instrument of our religious consciousness, the form-principle of the transcendental act, the matrix in which the amorphous religious *hylo* is cast.

Halachic Mind - Rav J.B. Soloveitchik Part IV:1 (p85)

34. קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא ...

זוהר כרך ב (שמות) פרשת תרומה קס"א:

The principle of the objective reality of halacha is based on a mystical idea found in the Zohar that the Torah pre-existed the world and Hashem used the Torah as a blueprint for the world. As such, Torah does not reflect the world but rather the physical world is a reflection of the reality of Torah

D8 - BAT MITZVAH

35. יש טוענים נגד ההיתר של חגיגת הבת מצוה, משום שהוא נגד מנהג הדורות הקודמים, שלא נהגו מנהג זה. אבל באמת אין זו

טענה, כי בדורות שלפנינו לא הצטרכו לעסוק בחינוך הבנות ...

אבל עכשיו נשתנו הדורות שינוי עצום. השפעת הרחוב עוקרת מלב כל נער ונערה כל זיק של יהדות, והבנות מתחנכות בבתי ספר נכרים או בבתי ספר חילונים, שאינם שוקדים להשריש בלב תלמידיהם אהבה לתורת ישראל ולמנהגי הקודש של היהדות השלימה, עכשיו מוטל עלינו לרכז כל כחותינו בחינוך של הבנות ...

ושורת ההגיון הישר וחובת העיקרון הפדגוגי מחייב, כמעט, לחוג גם לבת את הגעתה לחיוב המצות, והפלי' זו שעושים בין הבנים והבנות בנוגע לחגיגת הבגרות פוגעת קשה ברגש האנושי של הבת הבוגרת, אשר בשטחים אחרים כבר זכתה בזכוון האמנציפציה כביכול

שו"ת שרידי אש חלק ב סימן לט (בדפוס ישן - ג:צג)

The Seridei Aish here debates the merits of Bat Mitzvah in light of the changing role of women in society

D9 - WOMEN AND KADDISH

36. Today, when Jews are battling over equality between men and women with respect to such matters as *aliyyot*, if Orthodox rabbis bar women from saying *Kaddish* despite the possibility of permitting it, the influence of Reform and Conservative rabbis will thereby be strengthened. Accordingly, it is forbidden to bar women from saying *Kaddish*

Rav Aharon Soloveitchik - *Od Yisra'el Yosef Beni Hai* (Brisk Yeshiva, 1993), end sect. 32, p. 100.

D10 - 'KAVOD HATZIBUR' AND WOMEN'S ALIYOT

37. תנו רבנן: הכל עולין למנין שבעה, ואפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה, מפני כבוד צבור מגילה כג.

The Gemara writes that, in principle, women may be called up for aliyot to the Torah but, in practice, this is not allowed due to kavod hatzibur

38. הכל עולים למנין שבעה, אפילו אשה אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. כגב: ואלו דוקא מלטרפס למנין הקרואים, אצל לא שיכיו כולם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש)

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף ג

The is ruled in Shulchan Aruch and the Rema adds that, even according to the in principle position that women may be given aliyot, they may not be given all the aliyot. Is the 'in principle' position therefore still relevant?

39. ובירושלמי דמגילה (פ"ד ה"ג) איתא דעבד עולה למנין שבעה ע"ש וכתב רבינו הרמ"א דדינו כאשה כלומר שלכתחילה לא יעלה מפני כבוד הציבור

ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף י

The Aruch Hashulchan understands that the din of women not having an aliyah is 'lechatchila' due to kavod hatzibur. What is the bedieved?

40. והכל עולין למנין שבעה אפ"י אשה אפ"י קטן אין מביאין את האשה לקרות לרבים

תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג"א

The version of the Tosefta is that a woman counts towards the 7 aliyot but 'we do not bring in a woman to read in public'

41. בגמ' איתא אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. ונראה דעכ"פ עם עלתה לא תרד הואיל ומדינא עולה למנין וטפי משמע הכי מלשון התוספתא שלפנינו ד'אין מביאין את האישה לקרות'. הא עם עלתה מעצמה עלתה הואיל ואינו אלא מפני כבוד הצבור

חסדי דוד שם

The Chasdei David (R. David Pardo - 18C) which appears in a standard Gemara as a perush on the Tosefta, understands from that wording that if a woman is mistakenly called up she must get the aliyah. In this case, bedieved, the kavod tzibur is overruled

42. וכן יש להעיר בזה על מה שכתב הגאון מהר"ד פארדו בחסדי דוד על התוספתא (פרק ג' דמגילה דף ק"ו ע"ד) שמשמע מהתוספתא, שאף על פי שאמרו אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור, מכל מקום אם עלתה לא תרד, הואיל ומן הדין עולה היא למנין שבעה ע"ש. ובע"כ לומר שהתירו לאשה לקרות בצבור כשאין שבעה בקיאים לקרות, משום שבמקום השראת שכינה לא חששו חכמים להרהור ומעתה יש לומר שגם בנ"ד הואיל והאשה נכנסת אך ורק לברכת הגומל ובמקום בי עשרה שכינתא שריא, (סנהדרין ל"ט.), לפיכך אין לחוש לברכת הגומל באופן כזה משום פריצות

שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן טו

Rav Ovadia Yosef quotes the Chasdei David and understands the case there to be one where there are no men who can read so women are called instead. In a context of shechina, we are not concerned for inappropriate thoughts or pritzut. So too in the case of the teshuva - women making bircat hagomel in public. Note: Rav Ovadia is NOT ruling here 'lema'aseh' on calling up women

43. ועיר שכולה כהנים ואין בה אפ"י ישראל אחד נ"ל דכהן קורא פעמים ושוב יקראו נשים דהכל משלימי' למנין ז' אפ"י עבד ושפחה וקטן (מגילה כ"ג.) ... ונהי דמסיק עלה אבל אמרו חכמי' לא תקרא אשה בתורה מפני כבוד הצבור היכא דלא אפשר ידחה כבוד הצבור מפני פגם כהנים הקוראים שלא יאמרו בני גרושות הם

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן קח

*In this teshuva of the Maharam of Rottenberg the issue is a town of only Cohanim. He rules that the first two aliyot go to a Cohen and the remainder to women. Since the principle of kavod hatzibur is lechatchila, this specific case of embarrassment to a Cohen will override the lechatchila din of kavod hatzibur. Note - **this is not brought down by the poskim as halacha lema'aseh** but it does give an indication of how the issue is discussed in the poskim*

This raises the question of whether 'kavod hatzibur' is a subjective din or an objective reality. Can the tzibur be mochel their kavod? Does it matter how women are treated generally in society?

D11 - MEN AND WOMEN SINGING ZEMIROT

44. ולכן הוריתי למנהיגי הארגון "ישורון" שיכולים לסמוך על גדולי אשכנז, שהיו בקיאים בחכמת החינוך וידעו רוח בנות הדור שהתחנכו בבתי ספר ולמדו לשונות ומדעים, שיש להן רגש של כבוד עצמאי והן רואות עלבון ודחיפה לחוץ למחנה באיסור שאוסרים עליהן להשתתף בזמירות קודש. ולכן התירו לנשים להשתתף בזמירות של שבת. ואנו רואים ויודעים כי גדולי אשכנז הצליחו בחינוך הבנות ונשים צעירות יותר מגדולי שאר הארצות. ובאשכנז ראינו נשים מלומדות ובעלות דרגא השכלה גבוהה, שהיו חרדות על דת ישראל ומקיימות את המצוות בהתלהבות. ומשום כך אין אני מרהיב לאסור מה שהתירו הם... שבארצות כמו אשכנז וצרפת הנשים מרגישות עלבון ופגיעה בזכויותיהן אם נאסור עליהן להשתתף בעונג שבת ע"י זמירות קודש. ודבר זה מובן למי שמכיר טבע הנשים במדינות הללו. והאיסור יוכל לגרום לריחוק הנשים מן הדת, חלילה

שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז עמוד ריח

Rav Yaakov Yechiel Weinberg ruled in this famous teshuva that boys and girls in a 'kiruv' youth group may sing zemirot together. In addition to bringing 'technical' justifications for this in halacha, he brings the argument that women today would be very offended by being told not to sing in the zemirot

45. וידוע מה שסיפר הגאון מהר"י סלנטר זצ"ל בשובו מאשכנז ושם נזדמן עם הגה"צ ר"ע הילדסהיימר זצ"ל וראה אותו מרצה שיעורים בתנ"ך ושו"ע לפני נשים צעירות ובתולות. וכה אמר: אם יבוא מי מרבני ליטא להנהיג כן בעדתו, וודאי שיעבירו אותו מכהונתו, וכן הדין. מ"מ הלואי שיהי' חלקי בגן עדן עם הגה"צ ר"ע הילדסהיימר. והטעם הוא משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך", כמו שנבאר להלן.

שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז עמוד רטו

He quotes Rav Yisrael Salanter who said that to teach young women Torah would in Lita have been an outrage and the Rav would have been fired! In Germany however it was a wonderful thing - 'et la'asot laHashem'

We need to consider further:-

(i) the methodology of psak - how does a posek come to an answer - see shiur 6

(ii) to what degree halacha lema'aseh is decided in reaction to hashkafic issues - eg pressures of heterodox innovation

(iii) the interaction of metahalachic ideas with 'technical' rules - see shiur 7